

สารบัญ

ภาคที่ 1 ประวัติศาสตร์การปกครองกับรัฐธรรมนูญและรูปแบบการปกครอง..	19
บทที่ 1 กฎหมายและระบอบการปกครองของอารยธรรมกรีกและโรมัน.....	21
1. อารยธรรมกรีก	21
2. รูปแบบการปกครองและพัฒนาการทางกฎหมายของกรีก	24
2.1 รูปแบบการปกครองของกรีก	24
2.2 นักปราชญ์ของกรีก	26
3. ยุคการปกครองของกรีก	28
3.1 การปกครองยุคต้นของกรีก	28
3.1.1 การปกครองสมัย Dracon	28
3.1.2 การปกครองสมัย Solon	29
3.1.3 การปกครองสมัย Peisistratos	30
3.1.4 การปกครองสมัย Cleisthenes	30
3.1.5 การปกครองสมัย Ephialtes and Pericles	30
3.2 รูปแบบประชาธิปไตยของกรีก	31
4. อารยธรรมสมัยโรมัน	32
4.1 รูปแบบการปกครองสมัยโรมัน	32
4.1.1 ยุคกษัตริย์	32
4.1.2 ยุคสาธารณรัฐ	33
4.1.3 ยุคจักรวรรดิ	35
4.1.4 ยุคเผด็จการ	35
4.2 รูปแบบการควบคุมการใช้อำนาจของกรุงโรม	36

บทที่ 2	ระบอบการปกครองแบบรัฐสภาของสหราชอาณาจักร.....	37
1.	ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักรสู่ระบอบการปกครองแบบรัฐสภา	37
2.	รัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร	43
3.	สถาบันทางการเมืองของสหราชอาณาจักร	44
3.1	ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา)	44
3.2	ฝ่ายบริหาร (รัฐบาล)	48
3.3	ฝ่ายตุลาการ	49
4.	ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารตามธรรมเนียมปฏิบัติทางรัฐธรรมนูญของสหราชอาณาจักร	50
บทที่ 3	ระบอบการปกครองแบบประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา.....	51
1.	ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองสหรัฐอเมริกาสู่ระบอบการปกครองแบบประธานาธิบดี	51
2.	จุดเริ่มต้นของการปฏิวัติในสหรัฐอเมริกา	52
3.	รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา	54
4.	สถาบันทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา	60
4.1	ฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภาแห่งสหรัฐอเมริกา)	60
4.2	ฝ่ายบริหาร	61
4.3	ฝ่ายตุลาการ	61
5.	ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา	62
6.	การเลือกตั้งประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา	64
บทที่ 4	ระบอบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภาของประเทศฝรั่งเศส.....	69
1.	ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของฝรั่งเศสสู่ระบอบการปกครองแบบกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา	69
2.	ยุคการปกครองของฝรั่งเศส	72
2.1	สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 1	72
2.2	สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 2	73
2.3	สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 3	73

2.4 สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 4	74
2.5 สาธารณรัฐฝรั่งเศสที่ 5	74
3. รัฐธรรมนูญและสถาบันทางการเมืองของฝรั่งเศส	75
4. สถาบันทางการเมืองของฝรั่งเศส	77
4.1 ฝ่ายนิติบัญญัติ	77
4.2 ฝ่ายบริหาร	78
4.2.1 ประธานาธิบดี	79
4.2.2 รัฐบาล	80
4.3 ฝ่ายตุลาการ	81
4.4 สถาบันทางการเมืองอื่นตามรัฐธรรมนูญฝรั่งเศส	81
4.4.1 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	81
4.4.2 สภาเศรษฐกิจและสังคม	82
4.4.3 ศาลอาญาชั้นสูง	82
4.4.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	82
5. ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศส	83

บทที่ 5	แง่มุมจากประวัติศาสตร์และความแตกต่างของระบอบการปกครอง	
	แบบรัฐสภา ประธานาธิบดี และกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา.....	85
1.	แนวคิดที่ได้จากพัฒนาการในการปกครองในยุคโบราณ	85
2.	แนวคิดที่ได้จากพัฒนาการในการปกครองของประเทศต่างๆ ในยุคใหม่	87
3.	ข้อแตกต่างของระบอบการปกครองแบบรัฐสภา ประธานาธิบดี และกึ่งประธานาธิบดีกึ่งรัฐสภา	88

ภาคที่ 2	หลักการสำคัญในการปกครองรัฐและรัฐธรรมนูญ.....	91
-----------------	---	-----------

บทที่ 1	ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐและการใช้อำนาจของรัฐ.....	93
1.	หลักการว่าด้วยรัฐ	93
1.1	ความหมายของรัฐ	93
1.2	องค์ประกอบของรัฐ	95
1.3	การเกิดของรัฐ	96
1.3.1	ทฤษฎีเทวสิทธิ์	96

1.3.2 ทฤษฎีพลละกำลัง	97
1.3.3 ทฤษฎีสัญญาประชาคม	98
1.3.4 ทฤษฎีวิวัฒนาการ	102
1.4 สถานะของรัฐและรูปแบบของรัฐ	102
1.4.1 สถานะของรัฐ	102
1.4.2 รูปแบบของรัฐ	103
2. แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจของรัฐ	104
2.1 อำนาจอธิปไตย	104
2.1.1 ลักษณะของอำนาจอธิปไตย	105
2.1.2 การแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย	106
2.1.3 แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย	107
2.1.4 อำนาจอธิปไตยและรูปแบบการใช้อำนาจอธิปไตยของประเทศไทย	110
2.2 หลักการแบ่งแยกอำนาจ	111
2.2.1 สถาบันที่ใช้อำนาจอธิปไตย	113
2.2.2 การตรวจสอบอำนาจความสัมพันธ์ขององค์กรผู้ใช้อำนาจอธิปไตย	113
2.3 หลักนิติรัฐ	115
3. ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐธรรมนูญ	117
3.1 รัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุด	118
3.2 รัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายที่กำหนดสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชน	118
3.3 รัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายที่จัดตั้งสถาบันทางการเมือง	118
3.4 รัฐธรรมนูญในฐานะการควบคุมการใช้อำนาจ	119
บทที่ 2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ.....	121
1. สถานะและความหมายของรัฐธรรมนูญ	121
1.1 สถานะของรัฐธรรมนูญ	121
1.2 ความหมายของ “รัฐธรรมนูญ”	121
2. พัฒนาการของรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษร	124
3. ประเภทของรัฐธรรมนูญ	125
4. ลักษณะของกฎหมายรัฐธรรมนูญ	127
4.1 เป็นกฎหมายที่มีพลวัต	127
4.2 เป็นกฎหมายที่มีความสัมพันธ์กับการเมืองอย่างลึกซึ้ง	127

4.3 เป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจการใช้และการตีความ	128
5. ผลในทางกฎหมายของการมีรัฐธรรมนูญ	129
6. การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	131
7. การยกเลิกรัฐธรรมนูญ	133
7.1 การยกเลิกโดยวิธีทางนอกรัฐธรรมนูญ	133
7.2 การยกเลิกโดยวิธีทางแห่งกฎหมาย	133
8. การตีความรัฐธรรมนูญ	133
8.1 แนวทางการตีความรัฐธรรมนูญ	134
8.2 องค์กรที่ทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญ	134
8.3 หลักเกณฑ์การตีความรัฐธรรมนูญ	135

บทที่ 3 โครงสร้างและภารกิจของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พุทธศักราช 2560.....	137
ส่วนแรก : คำปรารภ.....	138
หมวด 1 บททั่วไป (มาตรา 1-5).....	139
หมวด 2 พระมหากษัตริย์.....	145
หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย.....	148
3.1 สิทธิและเสรีภาพ	148
ก. ความหมายของสิทธิและเสรีภาพ	148
ข. การกล่าวอ้างสิทธิและเสรีภาพ	150
ค. ข้อห้ามในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	151
3.2 การจำกัดสิทธิเสรีภาพ	152
3.3 หลักความเสมอภาค	154
3.3.1 หลักเกณฑ์พิจารณาในหลักความเสมอภาค	154
3.3.2 ตัวอย่างคดีที่เป็นการปฏิบัติที่แตกต่างอันถือเป็นเหตุ แห่งการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม	155
3.3.3 ตัวอย่างคดีที่เป็นการปฏิบัติที่แตกต่างและถือว่าเป็นธรรม	157
หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย.....	158
หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ.....	160

หมวด 6 แผนนโยบายแห่งรัฐ.....	162
หมวด 7 รัฐสภา (อำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ).....	168
7.1 ประเภทของกฎหมายที่ตราขึ้นโดยรัฐสภา	168
7.2 รูปแบบของระบบรัฐสภา	169
7.3 หน้าที่ของรัฐสภา	170
7.4 องค์ประกอบของรัฐสภา	174
7.5 หลักเอกสิทธิ์	177
7.5.1 เอกสิทธิ์ของสมาชิกรัฐสภา	178
7.5.2 เอกสิทธิ์ของบุคคลอื่นที่ไม่ใช่สมาชิกรัฐสภา	179
7.6 หลักความคุ้มกัน	180
7.6.1 หลักเกณฑ์การพิจารณาการได้รับความคุ้มกันตามรัฐธรรมนูญ ของสมาชิกรัฐสภา	180
7.6.2 ความคุ้มกันพิเศษ	182
หมวด 8 คณะรัฐมนตรี (อำนาจฝ่ายบริหาร).....	184
8.1 หน้าที่และอำนาจของคณะรัฐมนตรี	184
8.2 องค์ประกอบของคณะรัฐมนตรี	185
หมวด 9 การขัดกันแห่งผลประโยชน์.....	186
หมวด 10 ศาล.....	188
10.1 ประเภทของศาลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	188
10.1.1 ศาลยุติธรรม	189
10.1.1.1 ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง	189
10.1.2 ศาลปกครอง	192
10.1.3 ศาลทหาร	192
หมวด 11 ศาลรัฐธรรมนูญ.....	193
1. จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ	194
2. วาระการดำรงตำแหน่ง	194
3. การนั่งพิจารณาคดี	194
4. อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	194

4.1	ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย (ควบคุมก่อนประกาศใช้)	194
4.2	ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย (การควบคุมหลังประกาศใช้กฎหมาย)	197
4.2.1	กรณีตามมาตรา 212	198
4.2.2	กรณีตามมาตรา 173	199
4.2.3	กรณีตามมาตรา 231 (1)	201
4.3	การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำใด ๆ	203

หมวด 12 องค์การอิสระ..... 203

12.1	ความหมายขององค์การอิสระ	203
12.2	ประเภทขององค์การอิสระ	204
12.2.1	องค์การอิสระที่ถูกจัดตั้งตามรัฐธรรมนูญ	204
	ก. องค์การอิสระที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยรัฐธรรมนูญ	204
	ข. องค์การอิสระอื่นตามรัฐธรรมนูญ	204
12.2.2	องค์การอิสระตามกฎหมาย	205

หมวด 13 องค์การอัยการ..... 206

หมวด 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น..... 208

14.1	อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	209
14.2	หน้าที่ของรัฐต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น	209
14.3	ที่มาของสมาชิกสภาท้องถิ่นและอำนาจถอดถอน	209

หมวด 15 การแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ..... 210

หมวด 16 การปฏิรูปประเทศ..... 212

บทเฉพาะกาล..... 214

ภาคที่ 3 หลักการสำคัญในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย..... 217

บทที่ 1 รัฐธรรมนูญกับหลักประชาธิปไตย..... 219

1.	ความหมายคำว่า “ประชาธิปไตย”	219
2.	หลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย	221

3. ประเภทของประชาธิปไตย	223
3.1 ประชาธิปไตยทางตรง	223
3.2 ประชาธิปไตยโดยผู้แทน หรือประชาธิปไตยทางอ้อม	224
3.3 ประชาธิปไตยกึ่งโดยตรงของประชาชน หรือ ประชาธิปไตยของประชาชนแบบมีส่วนร่วม	224
บทที่ 2 การปกครองระบอบประชาธิปไตย กับ “พรรคการเมือง”	227
1. ระบบพรรคการเมือง	227
1.1 ระบบพรรคเดียว	227
1.2 ระบบสองพรรค	228
1.3 ระบบหลายพรรค	228
2. โครงสร้างของพรรคการเมือง	229
3. พรรคการเมืองไทย	229
3.1 ความเป็นมาของการจัดตั้งพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	230
3.2 การจัดตั้งพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560	232
4. ความก้าวหน้าของกฎหมายพรรคการเมืองฉบับปัจจุบัน	235
5. การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมือง	236
5.1 กิจกรรมทางการเมืองที่ถูกกำหนดให้ต้องดำเนินการ	237
5.2 กิจกรรมต้องห้ามมิให้พรรคการเมืองดำเนินการ	238
5.3 การใช้จ่ายของพรรคการเมือง	239
5.4 การจัดทำบัญชีค่าใช้จ่ายของพรรคการเมือง	240
5.5 รายได้ของพรรคการเมือง	241
6. กองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง	244
6.1 วัตถุประสงค์ของกองทุนเพื่อการพัฒนาพรรคการเมือง	245
6.2 คณะกรรมการกองทุน	245
7. การสิ้นสุดของพรรคการเมือง	246
7.1 การสิ้นสุดสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามที่กฎหมายบัญญัติ	246
7.2 การเลิกพรรคการเมือง	246
7.3 การยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญ	247
8. การควบรวมพรรคการเมือง	249

บทที่ 3 การปกครองระบอบประชาธิปไตย กับ “การเลือกตั้ง”.....	251
1. หลักเกณฑ์ของการเลือกตั้ง.....	252
2. ประเภทของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.....	252
3. วิธีการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	253
3.1 แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง.....	253
3.2 แบบรวมเขต.....	253
4. หลักการเสนอรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้ง.....	254
4.1 หลักเกณฑ์การเสนอรายชื่อว่าที่นายกรัฐมนตรี.....	254
4.2 หลักการพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี.....	255
5. ระบบการเลือกตั้งและการคิดคะแนนเสียงเลือกตั้ง.....	256
5.1 ระบบเสียงข้างมากธรรมดา.....	256
5.2 ระบบเสียงข้างมากเด็ดขาด.....	256
5.3 ระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วน.....	256
6. จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.....	258
7. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการเลือกตั้ง.....	258
8. การควบคุมการเลือกตั้งโดยองค์กรศาล.....	259
8.1 อำนาจหน้าที่ของ “ศาลฎีกา”.....	259
8.2 อำนาจหน้าที่ของ “ศาลปกครองสูงสุด”.....	260
8.3 อำนาจหน้าที่ของ “ศาลรัฐธรรมนูญ”.....	260
8.4 อำนาจหน้าที่ของ “ศาลจังหวัดหรือศาลแพ่ง”.....	261
บรรณานุกรม.....	263
ดัชนีค้นคว้า.....	269